

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV: POZMEŇUJÚCI NÁVRH K NOVELE ZÁKONA O NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÁCH MÔŽE NEPRIMERANE ZASIAHNUŤ DO ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD. PARLAMENTU ODPORÚČAM PRIJAŤ PRÁVNÚ ÚPRAVU V RIADNOM LEGISLATÍVNOM PROCESE.

Bratislava 14. apríla 2025

[Listom zo dňa 14. apríla 2025](#) verejný ochranca práv, Róbert Dobrovodský, informoval poslankyne a poslancov Národnej rady Slovenskej republiky o svojom stanovisku k pozmeňujúcemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby (ďalej len „pozmeňujúci návrh“).¹ Ide o v poradí tretí list doručený parlamentu, ktorý sa týka tohto návrhu zákona.

Úplné znenie stanoviska tvorí **prílohu tlačovej správy**.

Vypustenie označovania organizácie so zahraničnou podporou

Verejný ochranca práv ocenil, že navrhovatelia upustili od pôvodného zámeru zaviesť inštitút registrácie občianskych a iných organizácií ako organizácií so zahraničnou podporou. Takáto úprava by totiž narážala na záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z nášho členstva v Európskej únii, aj v Rade Európy.

Stále existujú kritické miesta

„Po analýze pozmeňujúceho návrhu, ktorý má zaviesť tzv. výkazy transparentnosti, rozšíriť dôvody na rozpustenie občianskych a iných organizácií, či rozšíriť okruh povinných osôb podľa zákona o slobode informácií, som dospel k záveru, že môže dôjsť k zásahu do práva na ochranu súkromia, práva sa slobodne združovať a potenciálne môže mať aj diskriminačný charakter.“, uvádza verejný ochranca práv.

¹ Pozmeňujúci návrh, ktorý bol dňa 20.03.2025 schválený na 79. schôdzi Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky a bol prílohou samotného uznesenia výboru č. 269 z 20.03.2025.

Pochybnosti pri teste proporcionality a možná protiústavnosť častí návrhu zákona

Pozmeňujúci návrh vyvoláva pochybnosti o naplnení všetkých kritérií testu proporcionality. To dáva priestor Ústavnému súdu Slovenskej republiky, aby normu prehlásil za protiústavnú.

Financovanie neziskových organizácií

Financovanie neziskových organizácií by malo podliehať len všeobecným normám regulujúcim finančné transakcie, ako sú clá, pravidlá zahraničného obchodu, či predchádzanie legalizácii výnosov z trestnej činnosti. Pozmeňujúci návrh však zavádza pomerne rozsiahle oznamovacie povinnosti týkajúce sa samotného financovania, darcov, ale aj finančných operácií neziskových organizácií nad rozsah odporúčania Výboru ministrov Rady Európy.

Zachovanie súkromia darcov, ale aj predstaviteľov neziskových organizácií, je rovnako tak integrálnou súčasťou garancií, ktoré má štát vytvoriť pre to, aby mohla občianska spoločnosť, združujúca sa aj v občianskych a iných združeniach, zdravo fungovať.

Tak Súdny dvor Európskej únie v kontexte zverejňovania zoznamu darcov, tak aj Európsky súd pre ľudské práva v kontexte zverejňovania údajov o predstaviteľoch neziskových organizácií, konštatovali porušenie práv sťažovateľov, resp. noriem Európskej únie v prípadoch, kedy sa štát rozhodol na základe legislatívy rozširujúcej povinnosti neziskových organizácií zbierať údaje o týchto osobách.

Označenie „lobista“

„Reguláciu lobingu považujem za úplne legitímnu štátnu politiku, ku ktorej nás dokonca vyzýva aj Európska únia. Zároveň však platí, že právna regulácia musí byť nastavená tak, aby nezasahovala neprimerane do základných práv a slobôd. Musí teda nájsť spravodlivú rovnováhu medzi uplatňovaním základných práv a dosahovaním cieľa transparentnosti. Regulácia lobingu by mala byť dostatočne komplexná, aby občanom poskytla presný obraz o tom, ako sa prijímajú rozhodnutia a kto má vplyv na legislatívu a politiku, ale nemala by byť zavedená tak, aby ovplyvňovala základné práva a slobody. Vzhľadom na vágne vymedzenie lobingu sa však obávam, že pod jeho vecný rozsah môže spadať aj realizácia základných práv a slobôd ako napríklad petičné právo, či právo na slobodu prejavu.“, uvádza verejný ochranca práv.

Podradenie neziskových organizácií pod režim zákona o slobode informácií

Tento krok nepovažuje verejný ochranca práv za súladný s koncepciou práva na informácie. Podporuje pritom a ani nespochybňuje záujem verejnosti na poznaní informácií o nakladaní s verejnými prostriedkami. Domnieva sa však, že zmena nespĺňa test proporcionality, a to z viacerých dôvodov.

„Ústava nedáva parlamentu právny základ na to, aby subjekt súkromného práva (napríklad mimovládna nezisková organizácia), mal totožnú povinnosť ako orgán verejnej moci. Orgány verejnej moci, respektíve povinné osoby podľa zákona o slobode informácií, sú tie, ktoré majú podliehať kontrole verejnosti, a preto majú primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti. Táto povinnosť vyplýva práve z povahy a postavenia orgánu verejnej moci. Zavádzanie prvkov správneho konania, ako aj viazanie subjektu súkromného práva názorom orgánu verejnej moci, možno v podmienkach právneho štátu hodnotiť ako zásah do privátnej autonómie.“, uvádza verejný ochranca práv.

Zákon o slobode informácií už dnes umožňuje dostať informácie o poskytnutých dotáciách pre neziskové organizácie

Obyvatelia Slovenskej republiky môžu využiť práve nástroj zákona o slobode informácií nato, aby sa dozvedeli o nakladaní s verejnými prostriedkami, a to priamo u povinných osôb tak, ako ich definuje zákon o slobode informácií v súčasnom znení. Obyvatelia môžu v centrálnom registri zmlúv spoznať obsah zmluvy, na základe ktorej mimovládna nezisková organizácia dostala dotáciu. Taktiež môžu získať od povinnej osoby celý obsah vyúčtovania dotácie (faktúry a objednávky, podrobné informácie o aktivitách, ktoré boli vyúčtované).

„Teda s ohľadom na test proporcionality a potrebu nižšej miery záťaže sektora subjektov súkromného práva, si myslím, že doterajší mechanizmus zákona o slobode informácií postačuje, aby bolo naplnené právo verejnosti na informácie. Som preto toho názoru, že zavádzanie ďalších povinností podľa zákona o slobode informácií pre neziskové organizácie nie je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.“ uvádza verejný ochranca práv.

Výzva k diskusii v rámci riadneho legislatívneho procesu

„Navrhované znenie novely zákona o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení pozmeňujúceho návrhu má, podľa môjho názoru, potenciál neprímerane zasiahnuť do základných práv a slobôd garantovaných Ústavou Slovenskej republiky. Dovoľujem si preto dať zákonodarnému zboru na zváženie možnosť prijať komplexnú právnu úpravu v riadnom legislatívnom procese, ktorá okrem času na zohľadnenie veľkého množstva dobrých príkladov zo zahraničnej praxe, dá aj priestor na hľadanie spravodlivej rovnováhy medzi reguláciou lobingu, zvyšovaním transparentnosti fungovania „mimovládnych organizácií“ a ľudskoprávnymi garanciami.“, uzatvára verejný ochranca práv.